

Eucharistia pri jednom stole

S kardinálom Kurтом Kochom o vzťahoch medzi katolíkmi a evanjelikmi

str. 4

Najväčší trik diabla

Kríza našich čias nie je ani tak teologicou krízou, ako skôr antropologickou

str. 10

Malá metropola Uhorska

Bytča sa za palatinátu Juraja Turzu stala akoby hlavným mestom

str. 14

Prekročiť prah strachu

Spisovateľ Julien Green pred svojou konverziou stál pred jedným kostolom a uvažoval: „Ak tito naozaj veria tomu, na čom sa zúčastňujú, budú musieť odtiaľto vychádzať so žiarivými tvárami, očami zapálenými žiarou, ohňom v srdciach.“ Z kostola však po bohoslužbe vychádzali bezvý-razné tváre, tváre „bez vône, chuti a zápachu“, tváre bez duše. Nevychádzali svätci, skôr svätuškári.

Po taliansky sa svätuškár povie *bacchetto*. Podľa jednej etymologickej hypotézy tento výraz vznikol deformáciou pokruku *Vacchettoni*, čo sa dá preložiť ako tí, čo chodia mlčky. Bol to vysmevačný pokrik, ktorým uštipační Florenčania častovali mníchov. Isto, chodiť mlčky nie je nič zlé. No chodiť so smutnou tvárou a tváriac sa, že som veriaci kresťan – to je svätuškárstvo.

Francúzssky katolícky literát Léon Bloy tvrdí, že jestvuje „len jediný skutočný smútok – z toho, že nie sme svätí“. Hoci sme všetci pozvaní na svätošť, málokto na toto stretnutie príde.

Buďme úprimní – máme strach zo svätošti, lebo sa bojíme radosti. Bojíme sa uznať, že radosť nie je ľahká. Akosi sa bránime odpútať sa od nami ponímanej serióznosti, istôt, existenciálnych problémov, hriechov i hriechíkov... Bojíme sa prevedčiť, že dôvody na radosť sú silnejšie ako dôvody na smútok, že, ako hovorí knaz a spisovateľ José Luis Martín Descalzo, „*radosť nebyva v izbe ďaleko od bolesti, ale na vyššom poschodi, nad bolestou*“.

Isto, nie je to ľahké. Nie je jednoduché vymeniť zabehané myšlienkové štruktúry za evanjeliové paradoxy, zriekanie sa za plnosť života, serióznosť za „bláznovstvo“ križa. Nie je jednoduché vnútorne a definitívne prijať, že *evangelium* doslova znamená *radosná zvest*.

Určite, nie je to ľahké. A preto sa toho bojíme.

Ak si však pozorne prečítame *Sväté písma*, prídeme k zaujímavému výsledku. Ktosi vyrátal, že najbežnejšie slovné spojenie v *Biblia* sa netýka zákazov „nesmieš“ či „nebudeš“, ba ani „milovať sa navzájom“. Najopakovanejšou radosťou v *Starom a Novom zákone* je: „*Nebojte sa!*“ V celom *Písme* sa vyskytuje povzbudenie „*Nebojte sa!*“ 365 krát. Presne toľko, koľko je dní v roku...

Inými slovami – každý deň, to jest neprestajne, treba prekračovať prah strachu a zostúpiť k prameňom našej existencie, nášho povolania. Povolania na radosť, na svätošť. „Znamená to objaviť človeka, ktorého prítomnosť hojne odpláca banalitu a negatívnosť vecí, čo nás obklopujú a utláčajú,“ vysvetluje Alessandro Pronzato. Znamená to abdikovať z pozícii malomysel-

Anna Razumovskaya: *Tichá modlitba*

nosti, nespokojnosti, prorokov nešťastia či utrpenia a začať „roznášať“ nákuzu nádeje a skutočnosti, že sme milovaní.

Určite, nie je to ľahké. Veľa našich každodenných starostí, veľkých i malých, sa krúti okolo nejakého strachu z toho, čo sa stane. Úzkosť spotrebuje veľkú časť našej energie. Ale ono „*Nebojte sa!*“ znamená nasmerovať energiu iným smerom – vyjst’ von zo škrupiny svojich problémov, úzkostí, t'aživých tiesní, t'ažkostí. Znamená to prestať myslieť len na seba a začať premýšľať nad samotou, utrpením a smútkom druhých. Znamená to odpovedať na drsným štýlom položenú otázku Georges Bernanosa: „*Kde, dočerta, skrývate svoju radosť?*“

A tu zostáva len jedna jediná možnosť: Ponúknut’ radosť. Tá sa totiž vytvára v akte dávania. Aj radosť, ktorú nemám. „*Ano, práve ty, handrák, chudák, bedár radosť sa môžeš obohatiť tovarom, ktorý ti doma chýba.* Tým, že ho daruješ iným,“ radí A. Pronzato.

A práve to nie je ľahké a chce to odvahu.

Ale kto povedal, že napĺňanie radostnej zvesti je ľahká vec?

PAVOL PRIKRYL

Získaj aspoň
piatich predplatiteľov

a podporíš
VOX

Najúspešnejších čaká darček

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Keby som mala svoje dieťa vychovávať ešte raz...

... budovala by som najprv sebaúctu, až potom nový dom.

Ukazovák by radšej maľoval. Už nechcem nezmyselne ukazovať. Menej by som ho usmerňovala, väčšmi hľadala smer v jeho očiach. Nevládla by som pevnou rukou, no bola pevným zázemím.

Nepozerala by som na hodiny, no celé hodiny sa len pozerala. A bez záujmu všetko vedieť, by som sa vedela zaujímať.

Chodili by sme často na výlety, z nás oboch by sa stali deti. Prestala by som sa hrať na vážnu, vážne by som sa začala hrať.

Nevielkla by som ho za sebou, no túlila ho k sebe.

Prebehla by som cez viac polí, videla viacej hviezd, určite by som si všimla, že dub má žalude.

Žitím by ma neviedla láska k moci, no žila by som vo viere v moc lásky.

Keby...

Pablo Picasso: *Matka a dieťa*

S kardinálom Kurтом Kochom o ekumenických vzťahoch medzi katolíkmi a evanjelikmi

Eucharistia pri jednom stole

Snímka: CNS

Predsedu Pápežskej rady na podporu jednoty kresťanov kardinál KURT KOCH (na snímke) poskytol rozhovor nemeckej redakcii Rádia Vatikán, v ktorom sa zaoberá ekumenickými vzťahmi medzi katolíkmi a evanjelikmi.

Dejiny katolícko-evanjelického zблиžovania – až na niektoré výnimky, ako napríklad lübeckí mučeníci – sa začali Druhým vatikánskym koncilom. Viedol luteránsky rok k ďalšiemu priblíženiu, alebo, naopak, existujúce rozdiely výraznejšie vystúpili na povrch?

Vôbec prvý dialóg, ktorý Katolícka cirkev bezprostredne po Druhom vatikánskom koncile nadviazala, bol so Svetovým luteránskym zväzom. Nepripomíname si preto iba 500 rokov reformácie, ale aj polstoročie ekumenického dialógu, kde, myslím si, môžeme menovať dva hlavné body. Po prvej: *Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravodlivení*, ohlásené 31. októbra 1990 v Augsburgu, a po druhé: veľká luteránsko-katolícka pripomienka reformácie vo švédskom Lunde. Možno povedať, že obe tieto udalosti tvoria míľníky v ekumenickom zблиžovaní katolíkov s lute-

ránmi. Predovšetkým terajšie spoločné reformačné jubileum, pri ktorom na jednej strane vystúpili predsed a generálny sekretár Svetového luteránskeho zväzu a na druhej pápež František, je veľmi pozitívne znamenie.

Na otvorenie spomienkového roku pápež František odcestoval do švédskeho Lundu, tam 31. októbra 2016 podpísal spolu s predsedom Svetovej luteránskej federácie reverendom Munirom Younanom spoločné vyhlásenie. Hovorí sa v ňom o spoločnom nasadení kresťanov oboch vyznanií pre chudobných, utečencov, životné prostredie, proti extrémizmu a na podporu spravodlivosti. Nerobia to už kresťania tak ako tak? Predchádzali tu ekumenické skutky ekumenickým deklaráciám?

V Lunde však došlo k dvom udalostiam – jednak to bola ekumenická bohosluž-

ba, pri ktorej sa najmä spomínaло na reformáciu, a potom stretnutie na štadióne v Malmö, aby sme ukázali, že máme spoločne vydávať svedectvo. A to úplne podľa zásad pápeža Františka, ktorý ustavične opakuje, že máme robiť tri veci: spoločne ísť, spoločne sa modliť a spolupracovať.

V tomto zmysle sa skutočne už mnohé robí, ale Malmö tu dodalo nové impulzy na to, aby sme vychádzali zo svojej spoločnej viery a angažovali sa pre ľudí, predovšetkým marginalizovaných a chudobných.

Vyhlásenie z Malmö hovorí o „spoločnom prijímaní Eucharistie pri jednom stole“, ktoré má byť „cieľom našich ekumenických úsilí“. Prejavuje sa v tomto jasne formulovanom celi niečo nové?

To, že by sme mali mať možnosť pristupovať k spoločnému stolu, nie je nič nové, ale je to cieľ ekumenizmu. Otázkou je, čo všetko sa musí dosiahnuť, aby sa k tomuto cieľu dospelo. Preto bolo dôležitým impulzom opäťovne pripomenúť, že nie sme v normálnej situácii, ak ako pokrstení kresťania nemôžeme spoločne sláviť Eucharistiu.

Navrhol som, že by sme sa po *Spoločnom vyhlásení k učeniu o ospravodlivení* a spoločnej pripomienke reformácie mali uberať k novému spoločnému vyhláseniu o Cirkvi, Eucharistii a Úrade. Tento návrh sa stretol s veľmi pozitívnou odozvou – predovšetkým národný luteránsko-katolícky dialóg vo Fínsku sa týmto dokumentom intenzívne zaoberá. Národný dialóg v USA už zverejnil dokument na túto tému s názvom *Vyhlásenie na ceste – Cirkev, Úrad a Eucharistia*, ktorý vyvolal náozaj kladný ohlas. Dospelť ku konsenzu o tom, čo je Cirkev, Eucharistia a Úrad, by bol veľmi dôležitý krok k tomu, aby sme potom mohli dosiahnuť onoho cieľa spoločnej eucharistickej slávnosti.

Ako dlho by to mohlo trvať?

Nie som prorok, jasnovidec či futurolog... V ekumenických vzťahoch som vždy obozretný. Nemôžeme rozhodovať sami, ale musíme stále brať ohľad na partnera. Pre mňa je po tohtoročnej pripomienke reformácie dôležitým horizontom rok 2030, keď uplynie 500 rokov od augsburského ríšského snemu a spísania *Confessio Augustana, Augsburškého vyznania*, čo nie je rozkolný, ale zjednocujúci dokument. Chcel ukázať, že má spoločnú vieru s katolíkmi, čo sa vtedy, žiaľ, nepodarilo, pretože

>>>

celá vec stroskotala. Povedal by som však, že luteráni a katolíci si nikdy neboli tak tesne nablízku ako v Augsburgu. Táto pripomienka by podľa môjho názoru mala byť horizontom, ku ktorému by sme mali smerovať s novými záväznými krokmi.

Vráťme sa späť v čase – pápež Benedikt XVI. pri svojej návštive Erfurtu v roku 2011 výslovne chválil Lutherovo hľadanie milosrdného Boha. Ako spätné hodnotíte toto priznanie, ktoré potom otvorilo cestu k novému katolíckemu vnímaniu Lutera, čo sa predtým zdalo byť pevne uzavreté?

Spomínané vyjadrenie pápeža Benedikta vyvolalo mnohé reakcie. Nedávno som na túto tému počul prednášku o tom, ako môže byť Lutherovo posolstvo ešte v súčasnosti aktuálne. Ono sympózium, ktoré sa konalo v Bensbergu v kolínskej arcidiecéze, rezonovalo s Benediktom XVI., ktorý vtedy ocenil nielen Lutherovo zanietenie hľadania Boha, ale aj jeho kristocentrismus. Luther totiž nehladal ledajakého Boha, ale onoho Boha, ktorý ukázal svoj celkom konkrétny obraz v Ježišovi Kristovi. Pápež Benedikt z toho vtedy vyvodil, že najdôležitejšia úloha, ktorú v súčasnom ekumenickom hnutí máme, je dosvedčovať žijúceho Boha v dnešných sekularizovaných spoločnostiach.

Ďalším medzníkom bola tento rok v januári návšteva delegácie evanjelickej cirkvi Nemecka v Ríme. Čo priniesla?

Z môjho pohľadu bolo pozitívne, že tam bolo veľa mladých ľudí a že to bola ekumenická púť pod titulom *S Lutherom za pápežom*. Pápežská audiencia mala vysoko kladnú odozvu a priniesla mnohé plody. Myslím si teda, že to bola pekná a naskrz prínosná akcia.

Ako z hľadiska svojho úradu hodnotíte silné stránky spomienkového roka na luteránskej strane a kde sa, naopak, dalo očakávať viac?

Na samom počiatku som bol v Nemecku dosť podráždený – vždy som totiž tvrdil, že pripomienka reformácie musí mať tri hlavné body: Po prvej – vdľenosť za všetko, čo sme spoločne objavili ako spoločné. Ale tiež pokánie – Luther nechcel založiť novú cirkev, ale obnoviť existujúce. Nedošlo však k obnove Cirkvi, ale k vzniku novej a nadväzne potom k ukrutným náboženským vojnám, za ktoré by sme sa mali kajat. Tretím bodom je nádej, že pripomien-

Snímka: archív

ka na reformáciu podnieti nové budúce kroky. Na začiatku mi trochu robilo starosti, že onen aspekt pokánia sa neberie vážne. Veľmi ma to iritovalo, pretože hned prvá Lutherova téza vyzýva na pokánie, ktoré má napĺňať veřiacoho celý život. Potom som však sledoval, ako sa to všetko vyvíja, a to až k spoločnej kajúcej a zmiernej bohoslužbe v Hildesheim v marci tohto roka, ktorú som považoval a považujem za vysoko prospešnú a tiež veľmi krásnu udalosť.

Čo sa týka silných stránok, je potrebné spomenúť úsilie evanjelickej cirkvi nestavať do stredu Martina Luthera, ale pojať pripomienku reformácie ako oslavu Krista, ktorý je nám spoločný, na čo tiež Luther naliehal. To ma veľmi pootešilo a vnímam to ako najlepšie poňatie spoločnej spomienky na reformáciu. Na svetovej úrovni funguje výborná spolupráca so Svetovým luteránskym zväzom, ktorá je veľmi prínosná. Zúčastnil som sa jeho plenárneho zasadnutia v Namíbii a bola tam hmatateľná túžba po ďalšom pokračovaní v budúcnosti práve na základe pripomienky reformácie.

Pre vnútorný evanjelický ekumenizmus je klúčovým pojmom *Jednota v rôzni*. V čom vidíte medze takéhoto vzorca pre evanjelicko-katolícke ekumenické vzťahy?

Problém je v tom, že všetci tento pojem používajú, ale nechápu ním to isté. Na jednej strane existuje tendencia tvrdiť, že *jednota v rôzni* opisuje súčasnú situáciu – sme rôzni, máme takí zostať, ale už v jednote, takže sa kvôli tomu musíme už len navzájom uznáť a sláviť Eucharistiu. Katolícke hľadisko je však iné – a *jednota v rôzni* opisuje úlohu, ktorá stojí pred nami, a spočíva v spracovaní vzájomných historickejich rozdielov natoľko, aby už neboli

nezmierené. Rôznosť teda trvá, ale už nesmie pôsobiť odľúčenie cirkví, ale ich zmierenie. Vidím tu tento rozdiel, a preto by bolo dôležité, aby sa v ekumenickej diskusii nielen používali spoľočné formulácie, ale tiež sa informovalo o tom, čo sa tým rozumie. Inak vznikajú zmätky.

Čo je najväčšou prekážkou medzi-konfesionálneho zmierenia?

Myslím si, že tăžkým krížom naďalej zostáva otázka chápanie cirkvi, pretože tu existujú veľmi odlišné koncepcie. Vyhlásenie Kongregácie pre náuku verejnosti vyjadriло vo formulácii, že cirkvi, ktoré vzišli z reformácie, vo vlastnom zmysle nie sú cirkvami. Slovo *vlastné* však v nemčine pôsobí tăžkosti, pretože skoro vždy vypovedá opak toho, čo mieni. Znamená to, že nie sú cirkvami podľa katolíckeho poňatia – tak to aj preformuloval Svätý Otec Benedikt XVI. v knižnom interview s Petrom Seewaldom –, ale že sú to skoro cirkvi iného typu. Nad tým sa ešte musíme do hĺbky zamyslieť, rovnako ako nad otázkami cirkevného úradu a významu Eucharistie v zmysle toho, ako chápeme cirkev.

Čo sa Katolícka cirkev v tomto luteránskom roku naučila?

Po prvej – a naučili sme sa, čo vlastne bolo Lutherovou požiadavkou. Častočne sa to totiž vytratilo v polemike o tom, že Martin Luther sa usiloval o obnovu Katolíckej cirkvi, ktorá sa vtedy nemohla podaríť, takže došlo k rozštiepeniu Cirkvi, na ktorom obe strany nesú vinu. Naučili sme sa, že túto vinu musíme niesť spoločne, ale tiež, že do budúcnosti musí viesť spoločná cesta, ktorá sa len neobzerá späť, ale dopredu. Oboje však patrí k sebe – keď predbiehate, musíte sa najprv pozrieť do spätného zrkadla, inak by to bolo nebezpečné. V tomto zmysle bolo správne

>>>

obzriet' sa späť'. Teraz by sme však mali hľadieť do budúcnosti a na základe všetkého, čo sme spoločne uznali, ísť cestou k záväznejšej jednote.

Čo nové vniesol pápež František do ekumenických vzťahov?

Pápež František stále zdôrazňuje, že pokračuje v tom, čo začali jeho predchodcovia. V Katolíckej cirkvi by sme mali byť šťastní, pretože od Druhého vatikánskeho koncilu sme vždy mali pápežov s ekumenicky otvoreným srdcom. Pápež František môže ísť ďalej touto cestou, pričom je pre neho typické zdôrazňovanie dialógu lásky. To tu, prirodzene, vždy aj bolo, ale bratstvo, vzájomné prijatie, spoločnú cestu, spoločné konanie toho, čo môžeme spoločne konáť, a predovšetkým aj spoločnú modlitbu považujem za úplne podstatné aspekty. Pápež František opakovane prijíma ekumenické zoskupenia, ktorá ho chcú navštíviť. V tomto zmysle už vlastne vykonáva akýsi ekumenický primát, prirodzene, že bez jurisdikcie. Je totiž vzťažným bodom pre rad kresťanov a v tomto zmysle nie je prekáž-

Snímka: CNS

kou ekumenizmu, ale skôr príležitosťou k nej. Ďalej by som chcel zdôrazniť, že pápež František je otvorený voči pentakostálnym (*turičnym – pozn. red.*) hnutiam a dobre ich pozná z Latinskej Ameriky. Pentakostálne cirkvi sú v súčasnosti druhou najväčšou realitou po Ríme-

sko-katolíckej cirkvi. V týchto hnutiach existujú aj protikatolícke a antiekumenické akcenty. Tým, že si ich pápež pozýva k sebe na osobné stretnutie, však opäť otvára nové dvere, čo vedú k týmto veľkým hnutiam.

-r-

Štyria, nie traja

Ekumenizmus krvi nás zavázuje k väčšej spolupráci medzi konfesiami. Lübeckí mučeníci sú toho dôkazom.

V severonemeckom meste Lübeck sa 25. júna 2011 konalo blahorečenie troch katolíckych kňazov, mučeníkov nacistického režimu. Išlo o Johanna Prasseka, Paula Eduara Müllera a Hermanna Langa. Tých spolu s evanjelickým pastorem Karlem Friedrichom Stellbrinkom popravili nemeckí nacisti 10. novembra 1943 v hamburskom väzení Holstenglacis. Medzi popravami neprešli ani tri minúty. Podľa očítých svedkov sa na popravisku krv štyroch Božích služobníkov navzájom zmiešala. Toto zapôsobilo na súčasníkov ako symbol ekumenickej povahy mučeníctva.

Traja katolícki kňazi pôsobili v Kostole Ježišovho Srdca v Lübecku. J. Prassek (*1911) bol kaplánom, pomáhal chorým poľským robotníkom a počas bombardovania zachraňoval životy druhých. Jeho kázne priťahovali nielen veriacich, ale aj agentov gestapa, ktorí homílie interpretovali ako útok proti ideológii Tretej ríše.

Peter E. Müller, Prassekov rovesník, bol za kňaza vysvätený tri roky pred popravou. Počas tohto krátkeho obdobia sa v lübeckej Farnosti Ježišovho Srdca veľmi intenzívne venoval mládeži – na jeho výlety chodilo viac mladých ako na akcie Hitlerjugendu. Otvorene kritizoval režim, masové vraždy, eutanáziu a nacistickú represívnu náboženskú politiku.

Od oboch spolubratov o rok mladší H. Lange sa vo Farnosti Ježišovho Srdca staral o pastoráciu mládeže. Bol otvoreným oponentom režimu a vojny. Jeho intelektuálne ladené kázne boli namierené proti vojne a totalitnej ideológii.

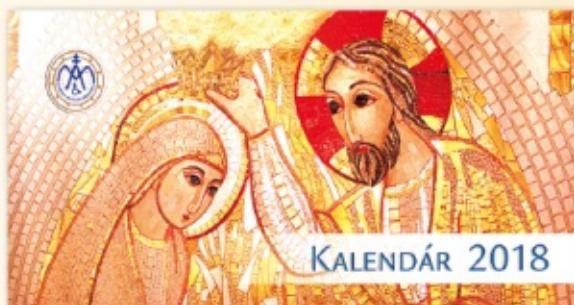
Všetci tria mali kňazi sa priali s evanjelickým pastrom Karlem F. Stellbrinkom, pôsobiacim v Lübecku. Vymieňali si informácie a myšlienky a spoločne rozoberali a šírili najmä kázne münsterského biskupa, neskôršieho kardinála bl. grófa Clemensa Augusta von Galen.

Cinnosť štyroch duchovných neušla gestapu a postupne ich v priebehu apríla až júna zatkli. Okrem nich zatkli aj ďalších 18 katolíckych laikov. V dňoch 22. a 23. júna 1943, sa konal súdny proces, ktorý sa stal známy ako Lübecký kresťanský proces. Štyroch duchovných tzv. ľudový súd odsúdil na trest smrti, ostatní dostali dlhé tresty odňatia slobody.

Štyria na smrť odsúdená Boží služobníci napísali niekoľko listov z väzenia. Všetci očakávali smrť s pokojom v srdci, bez nenávisti k svojim katom. H. Lange v liste z 25. júla 1943 píše o ekumenických dôsledkoch utrpenia, ktoré prezíval s „*luteránskymi bratmi*“: „*Spoločné utrpenie posledných rokov prinieslo zblížovanie dvoch cirkví. Väzenie katolíckeho a protestantského duchovenstva je symbolom ich spoločného utrpenia a zblížovania.*“

Hoci blahorečili len troch katolíckych kňazov, pretože evanjelická cirkev nepozná prax blahorečenia, pastor Stellbrink sa počas obradu s úctou pripomenal. Ba čo viac, hamburský arcibiskup Werner Thissen vyzval: „*Nehovor nikdy traja, povedz štyria lübeckí mučeníci. Patria k sebe, hoci boli rôzneho vyznania. Ich spoločná smrť nás zavázuje k čoraz väčšej spolupráci medzi konfesiami.*“ -bp-

Ponúkame Vám týždenný stolový kalendár Rodiny Nepoškvrnenej na rok 2018

Ponúkame Vám týždenný stolový kalendár na rok 2018.

Tento rok sme pre Vás pripravili kalendár s podnetnými myšlienkami na uvažovanie, ktoré pre nás pripravil vdp. Ľubomír Grega. Obrázky v kalendári predstavujú detaily z mnohých mozaík od známeho slovinského jezuitu, umelca a tvorca chrámových mozaík p. Marka I. Rupnika. Nech aj rok 2018 je ďalším kamienkom do Božej mozaiky, ktorú vytvárame našim životom podľa jeho vôle.

Dobrovoľný príspevok za stolový kalendár: 1,50 Eur
Dobrovoľný príspevok za vreckový kalendár: 0,10 Eur

Kalendár si môžete objednať prostredníctvom jedného z týchto kontaktov:

Telefónne číslo: **043/4933 741**

Fax: **043/4901 692**

E-mail: **rodinaneposkvrnenej@gmail.com**

Návratka na adresu: **Rodina Nepoškvrnenej
038 31 Vŕcko č. 190**

Návratka na kalendár 2018

Meno a priezvisko: .....

Ulica a číslo domu: .....

PSČ: ..... Mesto: .....

Telefón (aj predvolba): .....

Počet kusov stolového kalendára: .....

Počet kusov vreckového kalendára: .....

Filozof F. Hadjad sa v *Avvenire* zamýšľa nad upadajúcou Európou bezdetných lídrov

Chradnúca Európa

Nie je bez zaujímavosti pozastaviť sa v zamyslení nad jedným spoločným rysom európskej vládnej triedy a položiť si otázku, či je náhodný či charakteristický.

Emanuel Macron, prezident Francúzska je bezdetný. To sa, bohužiaľ, môže stať. No ani nemecká kancelárka Angela Merkelová, britská premiérka Theresa Mayová, taliansky predseda vlády Paolo Gentiloni, holandský premiér Marc Rutte, švédsky Stefan Löfven, luxemburský Xavier Bettel, škótska premiérka Nicola Sturgeonová, ani prezidentka Švajčiarskej konfederácie Doris Leuthardová nemajú deti. Medzi všetkými týmito *childfree* – možno, aby som sa nevystavil riziku ilegitimity – nemal dcéry či synov ani predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker...

Okolnosti a motivácie sa však líšia od jedného k druhému. Theresa Mayová hovorila o svojej bolesti nad tím, že nie je matkou, Macron svoju voľbu nemať deti veselo zhadzuje zmienkou o tom, že vyženil pravcovstvo, pretože deti jeho manželky sú približne rovnako staré ako on. Nehľadiac však na túžby jedných či druhých, je tento fenomén prveľmi všeobecný, než aby sa nevnímal ako znamenie čias.

ZAVÁDZAJÚCE PRAVIDLO

Vo všetkých týchto a podobných prípadoch nejde o výnimku, ale o pravidlo, ktoré viac-menej platí, hoci nevyslovené alebo nedobrovoľné, že totiž otec musí ustúpiť odborníkovi, pre ktorého, aby sa mohol svojej odbornosti úplne venovať, je lepšie, keď ho nebude rušíť fňukajúci

drobec, ktorý ho nepočúva tak ako vlastný tablet. A ak nie je dobrovoľná, zostáva bezdetnosť aspoň čiastočným symptomom industriálneho sveta, jeho životného štýlu, ktorý uprednostňuje individuálneho konzumenta a chemické factory (steroidy, bisfenol, ftaláty a pod.), čo vedú k endokrinným poruchám a spôsobujú neplodnosť.

Našim vládnucim činiteľom určite nemožno vytknúť, že im chýba „filozofia“. Veľkí filozofi – Platón, Kant, Nietzsche – boli väčšinou bezdetní. Starovekí Gréci sa dokonca občas domnievali, že pederastia väčšmi disponuje na vysoké štátne úrady, a to nielen preto, lebo odníma otcovskú starosť o rodinu, ale aj preto, lebo sa spája s akousi mužnou sútaživostou. Thomas Malthus (1766 – 1834) (*anglický ekonóm, autor populánej teórie* – pozn. red.) a jeho nástupcovia nám umožnili pochopiť, že ekologicke svedomie nabáda na usmrcovanie prírody v nás, a nie na odovzdávanie života. Samovražde planéty je najlepšie sa vyhnúť vasektómiou.

IDEÁL BEZDETNOŠTI

Existuje však ďalšia perspektíva, ktorá zrejme zasiahla najväčšmi katolícke Taliansko. Kult dieťaťa Ježiša iba v jeho jasličkách viedie k idei dieťaťa Kráľa, teda dieťaťa, ktorému treba zabezpečiť čo najlepšie životné podmienky a čo najviac ho ušetríť utrpenia, hoci Kristus nazval

satanom toho, kto s ním mal podobné zámery. Ideál dieťaťa-kráľa totiž viedie k realite jedináčikov rovnako účinne ako čínska politika, a dokonca – prečo nie? – aj k neexistujúcemu dieťaťu, ktoré jediné neprináša utrpenie a drámy (takýmto ideállym a dokonalým dieťaťom môže byť pes či mačka).

Nech už je to akokoľvek, je úplne normálne, že si európska populácia, ktorá svojou pôrodnosťou speje k zániku, volí lídrov, ktorí sú súčasťou tohto chradnutia. No Maimonides – pravdepodobne preto, lebo bol väčšmi žid ako filozof – tvrdí, že sudcom sa nemôže stať ten, kto nie je otcom: „*Na to, aby sa niekto posadil v Sanhedrine* (veľrade – pozn. red.) *sú nutné múdrost, inteligencia a súcit. Na osvojenie si týchto čností, aby boli konkrétnie a zasadene do prirodzeného poriadku, je potrebné mať deti.*“ (V nadprirodzenom poriadku to môže byť inak, pretože duchovné otcovstvo či materstvo nie sú menej reálne v poriadku milosti.)

POLITIK VÄČŠÍ OD POLITIKA

Rozchod s ideológiou a praktický realizmus vedú cez skúsenosť učiteľa, ktorého obdivujú jeho kolegovia a lichotia mu jeho žiaci, ale doma ho neposlúchajú; alebo cez skúsenosť človeka, ktorý pracoval celý deň v obecnom záujme a musí uprostred noci vstať a bdieť pri chorom dieťaťi, hoci sa mu chce až tak spať, že musí bojovať proti pokušeniu infanticídy. Až toto skutočne umožní trochu väčšmi porozumieť ľuďom.

Charles Péguy súhlasi s Maimonidesom. Podľa neho je otec rodiny politikom viac ako politik, pretože si robí starosti s časom, ktorý už nebude patriť jemu, ale jeho potomstvu: „*Je zasiahnutý škrupulami a drvený výčitkami apriórneho poznania, že zajtra v tomto meste a v tejto obci, v tejto zhýralej spoločnosti, v tomto zbedačenom a padlom meste, vo všeobecnom úpadku budú ponechané a ocitnú sa o pári rokov po jeho smrti oné deti, za ktoré je tak plne a tak absolútne zodpovedný a ktorých je časným pôvodcom. Preto mu nič nie je ľahostajné. Nič z toho, čo sa bude diať, nič dejinného mu nie je ľahostajné.*“

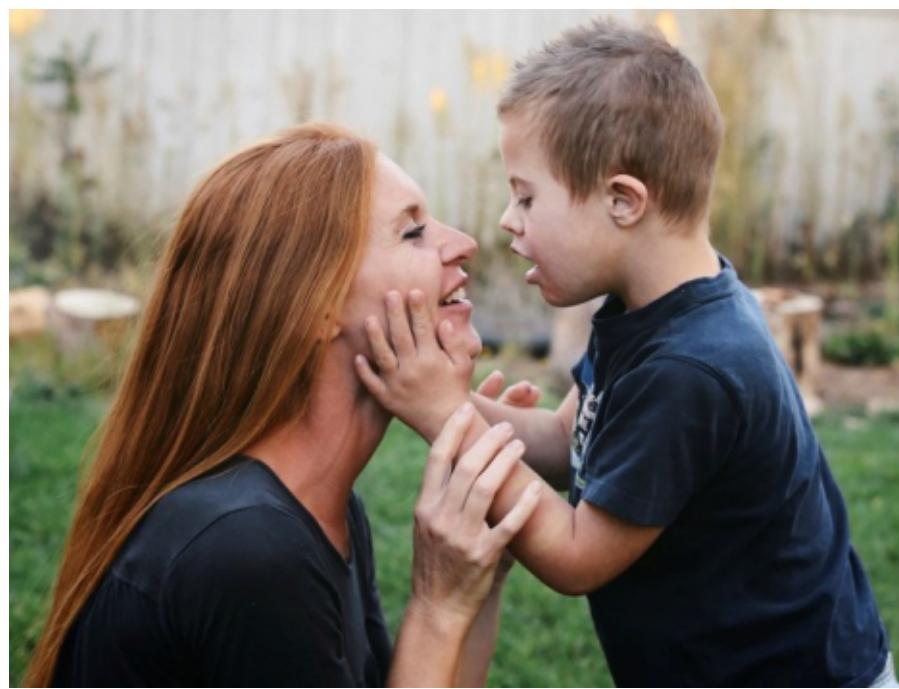
A tak sa tu preto vynára veľmi seriózna otázka: Ako môžu systematicky riadiť budúcnosť Európy ľudia, ktorí do nej nie sú vtiahnutí telesne?

Na druhej strane je však tiež pravda, že to asi nie je problém, pretože táto budúcnosť už zrejme nebude patriť ľuďom, ale robotom.

FABRICE HADJADJ
(Koláž: redakcia)

Matka dieťaťa s Downovým syndrómom o „práve vol'by každej ženy“

Nepoložená otázka

FRANCIS PHILLIPSOVÁ, ktorá je známa mnohým čitateľom prostredníctvom svojich knižných recenzí a má dospelú dcéru s Downovým syndrómom, napísala na stránkach *Catholic Heraldu* komentár *My, matky detí s Downovým syndrómom, vieme niečo, čo odborníci nikdy vediet' nebudú*. Komentár je reakciou na program BBC2 *Svet bez Downovho syndrómu?* Uverejňujeme ho v plnom znení.

Dieťa s Downovým syndrómom je živou ľudskou bytosťou, túži byť milované rovnako ako my ostatní. Rovnako ako Sally Phillipsová (*anglická herečka a televízna moderátorka – pozn. red.*), ktorá moderovala reláciu *Svet bez Downovho syndrómu?* na BBC2, aj ja mám dieťa narodené s oným nadbytočným chromozómom. Takže by sa dalo povedať, že som s mimoriadnym záujmom počúvala to, čo hovorila.

SVET BEZ NICH?

Program v podstate stále krúžil okolo otázky, nad ktorou sa Sally niekoľko ráz zamýšľala: „*Priali by ste si svet bez Ollyho?*“ (Olly je Sallin nezbedný tri-násťročný syn), alebo v mojom prípade: „*Dokázala by som si predstaviť svet bez Cecilie?*“

V oboch týchto prípadoch odpovedznie: „*Prirodzene, že nie.*“

Ale práve túto otázku experti, lekári, zdravotné sestry a ďalší odborníci, ktorí „radia“ tārčavým ženám s pozitívnymi prenatálnymi testami na Downov syndróm, nikdy nepoložia. Pre nich je to prosto len abstraktná záležitosť „*postihnutie, možno vážne*“, „*ťažké bremeno*“, „*vol'ba ženy*“. Nikdy sa však nedvie diskusia o živej ľudskej bytosti,

o človeku s menom, ktorý túži byť milovaný ako my ostatní.

BREMENO?

Jeden z mojich synov, ktorý tento program tiež sledoval, mi neskôr telefonoval a poznámenal, že keď ľudia hovoria o „normálnych“ deťoch namiesto postihnutých, matke (o otcoch nebýva zmienka) nikdy nepovedia: „*A mimochodom, uvedomte si, prosím, že aj normálne dieťa môže spôsobiť mnoho zármutku; môže sa z neho stať narkoman, alkoholik či trestanec, alebo by mohlo byť neskôr tiež postihnuté v dôsledku choroby, autohavárie a tak ďalej.*“

Inými slovami, je márne predvídať, akú budúcnosť bude mať dieťa, ktoré čakáte, alebo ako budete reagovať, keď sa narodí. Takže tou najprirodzenejšou vecou – radšej ako invázivny a eugenický postup – je nechat tomu voľný priebeh.

No tlak modernej spoločnosti nám to nedovoľuje urobiť. Nevedomosť nemusí byť nutne sladká, ale môže niekedy vyvolať humánnejšiu reakciu, ako pri matke, ktorá mi kedysi povedala: „*Koby som sa pred pôrodom dozvedela, že môj chlapček má Downov syndróm, asi by som išla na potrat. Ale teraz – pozrela na svojho dvojročného synčeka oblečeného v trochu veľkých džínsach – si to nedokázem ani prestavat.*“

Sally Phillipsová sa vo svojom programe oprávnenie vyhla náboženskému hľadisku. A predsa sa katolíci, ktorí berú vážne hriech, možno tiež zamyslia nad tým, čo mi povedala jedna žena po tom, čo sa mi narodila Cecilia: „*Ona nikdy nespácha smrtelný hriech.*“

Možno by to niekto mal povedať tým, ktorí stále hovoria o „bremene“ postihnutia.

FRANCIS PHILLIPSOVÁ
(Snímka: Natalie Fallsová)
BL

„Deväť z desiatich bábätiek s Downovým syndrómom sa v Nemecku nenašlo. Potratia ich... Volajú to neskoré prerušenie... Prečo treba bábätká s Downovým syndrómom vystaviť tak krátko pred pôrodom potratu? Pokladám to za politicky nedobré... Nechcela by som byť potratená, chcela by som zostať na svete.“

(Natalie Dedreuxová, osemnásťročná s Downovým syndrómom, redaktorka časopisu Ohrenkuss [Bozk na ucho], pôsobiaca aj v kaviarni Charity (v televíznom občianskom rozhovore s nemeckou spolkovou kancelárkou Angelou Merkelovou)

Kríza našich čias nie je ani tak teologickou krízou, ako skôr antropologickou

Najväčší trik diabla

Výkonný riaditeľ Centra pre obnovu kresťanskej rodiny MICHAEL QUINLAN v americkom katolíckom časopise *Crisis Magazine* upozorňuje na úžasnú prefíkanosť diabla v moderných časoch.

Predstaviteľ francúzskej literárnej moderny Charles Baudelaire sa pridŕžal svojej tézy, že „najúspešnejšou l'štou diabla je presvedčiť ťa, že neexistuje“. So všetkom úctou si dovolím nesúhlasit’.

ŠTEDRÝ HRÁČ

Tento aforizmus sa objavuje v krátkej poviedke s názvom *Štedrý hráč*, vyrozprávanej v prvej osobe jednotného čísla. Rozprávač v nej uvažuje nad prijemným večerom, ktorý strávil s otcom lží pri hazardnej hre, v ktorej prišiel o svoju dušu. V priateľskom rozhovore sa diabol svojmu hosťovi zveril, že „len raz sa bál o svoju moc“, a to vtedy, keď kňaz z kazateľnice vyhlásil: „Nikdy nezabúdajte, že diabolovou najúspešnejšou l'štu je presvedčiť vás, že neexistuje!“

Pri bližšom skúmaní však vidíme, že príbeh nezodpovedá spomínamej téze. V hre je určite oveľa prefíkanejší trik, pretože sám rozprávač s priam ležérnou ľahostajnosťou poznamenáva, že prišiel o svoju dušu, pričom sa o nej vyjadruje ako o „neužitočnej, niekedy priam rušivej veci“. Navyše – na konci príbehu sa modlí k Bohu a prosí ho, aby diabol dodržal svoj sľub, podľa ktorého mu poskytne všetky pôžitky sveta, po ktorých túži, a ktorým hral s diabdom o svoju dušu.

Diabol očividne nepresvedčal Baudelairovho rozprávača, že neexistuje, a povedzme si úprimne – ani to nepotreboval robiť. Rozprávača nikto nebalamutí názorom, že diabol neexistuje, práve naopak, diabolovu spoločnosť si rozprávač vyslovene užíva, pretože

sa v nej zbavuje nudy každodenného života, a diabol mu navyše slúbuje absolútnu nezávislosť v prístupe k pozemským pôžitkom.

MAJSTER OSLOBODITEĽ

V našom postmodernom svete sa stalo módou neveriť v existenciu diabla, len si vychutnávať, podobne ako rozprávač v príbehu, že diabol je môj „starý a skvelý priateľ“, ktorého obdivujem ako majstra osvety, pokroku a „likvidácie povier“.

Diabol sa znova pokúša presvedčiť ľudí, že nie sú tým, kým sú. Stačí mu, ked' nás presvedčí, že v Božích očiach nie sme nikým výnimocným.

A diabol sa naozaj oslavuje ako majster vyslobodenia človeka najmä spod „útlaku“ sexuálnej morálky. Aj ikona ľavičiarskych aktivistov Saul Alinsky (americký organizátor občianskej spoločnosti a teoretik aktivizmu – pozn. red.) sa priznáva k svojej náklonnosti k diablu v svojom ospevovanom diele *Pravidlá pre radikálov* (*Rules for Radicals*).

A v tomto je diabol neskutočne prefíkaný. No napokon mnohí z tých, ktorých diabol zviedol svojím imidžom osloboditeľa, pochopia jeho klamstvo, pretože neviazaná sexuálna zhýralosť,

smilstvo a orgie im prinesú len zotročenie a trest. Koniec koncov aj Baudelairov zhýralý a promiskuitný život, poznáčený drogovou závislosťou, sa napokon končí masívou mítvicou s následkom smrti vo veku 46 rokov...

Mnohí ľudia s podobnými problémami však precitli, obrátili sa a teraz prinášajú neoceniteľné svedectvo o premieňajúcej sile a moci Božieho milosrdenstva.

NAJVÄČSIE KLAMSTVO

Zrejme ešte väčším klamstvom je presvedčať ľudí, že aj keď diabol existuje, tak na tom nezáleží, pretože Boh je tak milosrdný, že do pekla predsa nikoho nepošle.

Toto opovážlivé spoliehanie sa na Božie milosrdenstvo sa na prvý pohľad javí ako opak prvého diabolovho klamstva v raji, keď pokúšal Evu a nabádal ju, aby nedôverovala Bohu. To, čo však robí diabol teraz, je to isté, ten istý podvod, len v inom balení: Nemali by ste veriť Bohu, keď vám povie, že ak ho neposlúchnete, zomriete (porov. *Gn 3, 4*).

Podľa môjho názoru je však aj tak najväčším klamstvom diabla presvedčať človeka, že nie je človekom. Toto klamstvo totiž človeka už vopred uzatvára pred spoznaním svojej pravej a nefalšovanej slobody a vrodenej dôstojnosti, spoznaním toho, ktorý je stvorený na Boží obraz, a ako adoptovaného Božieho dieťaťa. A práve v tomto spočíva osudové oklamanie našich prvých rodičov: Diabol pokúša Evu presvedčať, že jej neposlušnosť jej otvorí oči, a bude „ako Boh“ (*Gn 3, 5*). Adam a Eva jednoducho ignorovali fakt, že oni

>>>

už predsa sú stvorení na Boží obraz a podobu (porov. *Gn 1, 27*).

Tým, že odmietli dar, ktorý už dostali, a siahli po moci, ktorá im mala pomôcť dosiahnuť nezávislosť od Boha, padli.

POPIERANIE ČLOVEKA

Najmä v súčasnosti diabol toto klamstvo opakuje dokola. Vieme, že Ježiš Kristus uzdravil, obnovil, a dokonca povýšil dôstojnosť človeka tým, že dal ľuďom moc stať sa Božími deťmi, synmi a dcérami. Ale diabol sa aj napriek tomu znova pokúša presvedčiť ľudí, že nie sú tým, kým sú.

Diabol nás teraz nenavádza, aby sme Boha odmietali priamo; jemu stačí, keď nás presvedčí, že v Božích očiach nie sме nikým výnimočným; že ľudia nie sú ničím iným, len vysoko vyspelími organizmami na rozličnom stupni vývoja, ale inak sa od druhých organizmov nelisia. Podobne ako pri organizmoch je správanie človeka len záležitosťou biológie a životného prostredia. Človek nemá duchovný rozmer, funguje len na základe chemických procesov v mozgu. Nemá nijakú slobodnú vôľu, len evo lučné pudy. Nikto nie je osobnosť, všetci sme len príslušníkmi nejakej skupiny, etnika, rasy, sexuálnej orientácie, atď., atď...

Po celé roky narastajúca posadnutosť „rovnostou“ vo všetkom odzrkadľuje toto popieranie osobnosti rovnakým spôsobom, ako ospravedlňuje vyhľadzovanie miliónov nenaistených detí v mene regulácie pôrodnosti kvôli počtu obyvateľstva, ako aj v mene spoločenskej „zodpovednosti“. S ľuďmi sa za obchádza ako s dobytkom, a nie ako s jedinečnými osobnosťami.

ANTROPOLOGICKÁ KRÍZA

Duch terajších čias je poplatný neúprimným názorom na ľudského ducha, ktorý sa v praxi scvrkáva na ničivé úsilie uplatniť sa, na sebecké emócie a na prázdnu sentimentalitu. Prípustné prejavy „slobody“ sú v skutočnosti upadnutím do otroctva fyzických a psychických pôžitkov.

No práve takáto „sloboda“, a nie náboženstvo, je „ópium ľudstva“.

Kríza našich čias nie je ani tak krízou teológie, ako krízou antropológie. Moderné zmysľanie redukuje človeka len na akýsi druh živočicha, bez akéhokoľvek dôrazu na špecifickosť dôležitosť jeho vzťahu k Bohu či k sebe samému. Z tohto dôvodu existujú v spoločnosti všetky mysliteľné formy vykoristovania, zneužívania a ponížovania. Od nezákonného obchodovania s drogami,

cez znásilňovanie, fyzické a sexuálne zneužívanie, spolužitie nemanželov, nemanželský pôvod detí až po rozvody z nás naša morálka nezávislosti a sebauspokojovania robí požieračov druhých ľudí v podmienkach, ktoré pápež František nazýva kultúrou „na zahodenie“.

A práve táto kultúra teraz kolektívne krčí ramenami: Čo čakáte? Ved' sme koniec koncov len živočichy, ktoré pudsonia svoje potreby. A tak sme ponechaní so svojou pseudomorálkou „tolerancie“ a „spolužitia“ sami na seba. Rovnako ako verný domáci maznáčik určite nájde pokoj vo večnosti, tak aj my. Zatratenie, ak vôbec existuje, je vyhradené pre tých, ktorí túto pohodlnú koexistenciu narúšajú „nenávisťou“ a „neznášanlivosťou“, a to či už so zlým úmyslom, alebo, a čo je horšie, trvaním na existencii akejsi objektívnej Pravdy.

Niekto tu môže dokonca nadobudnúť akýsi ľachtikársky, no v súčasnosti vcelku rozšírený dojem, že peklo je len dlhším pobytom v nápravnovýchovnom zariadení...

PRIESTOR NA LÁSKU

Prečo je diabol spokojný so súčasným stavom vecí?

Pretože v takejto ľudskej bytosti niet priestoru na lásku. Presnejšie povedané, ide o anti-láske v stave anti-slobody. Bez slobody totiž niet lásky a tým pádom sa človek nemôže rozhodnúť pre Boha, lebo Boh je Láska.

Boh rešpektuje našu slobodu. Boží dar slobodnej vôle nám dáva schopnosť milovať a preukazovať druhým lásku, a práve týmto sa najväčšimi pripodobňujeme Bohu. Ak sa v slobode a s láskou nerozhodneme pre Boha, nedosiahneme plnosť ako ľudia, ktorí boli stvorení na to, aby žili v spoločenstve s Bohom, ktorý je Láska. Pre nás by už len toto bolo peklom.

Ak teda odmietame pravdu o tom, kym vlastne sme ako ľudia, z vlastného rozhodnutia sa zriekame Boha, a Boh sa potom zriekne nás.

A teraz povedzte, z čoho môže mať diabol väčšiu radosť, ako z tohto?

MICHAEL QUINLAN
(Ilustrácie: archív)

Katolícky kňaz-exorcista upozorňuje na nárast takzvaných súkromných exorcistov

Exorcizmus nie je kšeфт

Sv. Lev IX. oslobodzuje posadnutého starca od zlých duchov, pasionál, cca 1200

V júli 2017 uverejnil týždenník *The Economist* článok, v ktorom sa hovorí o pribúdaní znepokojujúcich správ o vzrastajúcom trende takzvaných „profesionálnych exorcistov“ vo Francúzku a v iných krajinách.

Kňaz Vince Lampert je od roku 2005 oficiálnym exorcistom indianapoliskej arcidiecézy, zároveň je aj členom Medzinárodnej asociácie exorcistov. Zatiaľ čo identita mnohých exorcistov sa drží v tajnosti, otec Lampert je častým rečníkom na túto tému. Na margo vzmáhajúcich sa trendov tzv. súkromných exorcistov pre katolícku spravodajskú agentúru *CNA* povedal: „Takmer by sa zdalo, že hlavný dôraz sa kladie na zábavu. No základným predpokladom pre exorcizmu je mať vieri. Človek by takmer povedal, že ľudia, ktorí sú tam prítomní, rozmyšľajú o zle ako o niečom, s čím si môžete akoby zahrávať.“

SANGOMANI

Článok v *The Economist* hovorí v detailoch o praktikách tzv. súkromných exorcistov, ktorí nemajú s Cirkvou nič, dalo by sa povedať, že sú „na voľnej nohe“.

Vince Lampert hovorí o dvoch dôvodoch rastu popularity „súkromných exorcistov“ u žiadateľov exorcizmu. Prvým je údajný nedostatok záujmu zo strany Cirkvi, druhým je „pomoc zhora“, o ktorej zákazníci veria, že ju dostali práve prostredníctvom týchto „rituálov“.

O prvom dôvode – nedostatku záujmu zo strany Cirkvi – nie je otec Lampert presvedčený; podľa neho to tak nie

je. Skôr je pravda, že Cirkev chce byť jednoducho opatrná v prípadoch, v ktorých by mohlo ísť o démonickú aktivitu. Na rozdiel od toho, čo by niektorí chceli, Cirkev sa neženie do rýchlych súdov. Vince Lampert tvrdí, že „Cirkev chce byť vždy veľmi opatrná vo svojich krokoch“ a tie sa týkajú aj exorcizmu.

Správnosť opatrného postoja Cirkvi dokladá vlastnou skúsenosťou, pretože neraz videl ľudí, u ktorých sa zdalo, že túzia po rýchлом riešení ich problémov alebo po riešení založenom na povere, ako napríklad na tých, ktoré poskytuje *sangoman*, t. j. druh šamana v južnej Afrike. Otec Lampert si myslí, že tento francúzsky fenomén môže byť zapríčinený imigráciou: „Ku kňazovi-exorcistovi sa správajú tak isto ako ku šamanovi. Hovoria: ‚V mojom živote je zlo, urobte, aby odišlo, no z mojej strany nechcem nijakú zodpovednosť či rást vo viere pre dobro Cirkvi.‘ Nechcú zmeniť nijakú stránku svojho života a od exorcistu iba očakávajú, aby to všetko odstránil. S vierou nechcú mať nijaké spojenie. No a takýchto ľudí stretávam často.“

VÝNOSNÝ BIZNIS

Biznis so „súkromným exorcizmom“ môže prudko narásť. *The Economist* totiž uvádzia príklad „exorcistu“ Philippa Moscata, ktorý počas rituálu v parížskom byte prechádza z miestnosti do miestnosti, kropí ich ním požehnanou vodou a ponúka zaklínadlá typu „*Duchovia preč!*“. Zákazníka ubezpečuje, že odteraz útoky duchovných škodcov budú mŕme, pretože dom je už od nich „očistení“...

Za takýto hodinový rituál Philippe Moscato zinkasuje 155 eur, pričom priznáva, že v týždni niekoľko ráz navštívi viacero parížskych domov a zhruba raz týždenne vykonáva „exorcizmus“ osoby.

Philippe Moscato nie je sám, a dokonca je ešte lacný. Na internetových stránkach ponúka svoje služby množstvo súkromných exorcistov, liečiteľov, médií, kabalistov či šamanov, a to za poplatok 500 eur za obrad. Niektorí dokonca ponúkajú pomoc podnikom v ich biznise... Jeden exorcista z okolia Paríža sa priznal, že pracuje 15 hodín, vrátane telefonických konzultácií, a zarobí až 12 000 eur mesačne...»

SLUŽBA LÁSKY

V. Lampert upozorňuje, že pravý exorcizmus, ktorý vykonáva Cirkev, sa nikdy nespája s peňažnými nákladmi: „Cirkev vníma exorcizmus ako službu lásky, a preto pomáha každému, kto ju potrebuje.“

Podľa otcu Lamperta domnele pozitívny dôsledok „rituálov“ tzv. súkromných exorcistov môže byť reálne škodlivý: „Ak je to činnosť zla, toto zlo nejako vytvára ilúziu, že to, čo sa deje je prospěšné. Dalo by sa povedať, že ide o spôsob, ktorým sa zlo ďalej hrá s ľudmi, ktorí nejak veria, že sily zla možno poraziť i bez prítomnosti Boha.“ Falóšné rituály môžu navyše pre osobu, ktorá ich vyžaduje, spôsobiť viac škody ako osahu, a to vtedy, „ked' problémy tejto osoby nemajú démonický pôvod“. „Falóšní exorcisti sa iba priživujú na ľudskom nešťastí a mohli by situáciu týchto ľudí robiť vskutku oveľa horšou,“ dodáva otec Lampert.

Navyše – tito „exorcisti“ pomýlene tvrdia, že svoju zdanlivú duchovnú autoritu vykonávajú skrz vlastnú moc a schopnosť: „Určite som nezapočul nijaký odkaz na Krista. Takmer sa zdá, že je to práve ten človek, ktorý vyháňa zlo. Z katolíckej perspektívy je ale isté, že exorcista pracuje v mene, z moci a na slávu Krista. Neexistuje nijaká moc či autorita, ktorú by som ja sám vlastnil.“

KRISTOV NÁSTROJ

V pravom exorcizme to podľa V. Lamperta funguje inak: „Je to Kristus, ktorý je koniec koncov exorcistom, pretože kňaz vzýva jeho meno, jeho moc a autoritu, ktorá prichádza z Krista. Kňaz-exorcista je potom nástrojom, ktorý Kristus používa.“

V mnohých diecézach miestny biskup ustanovil exorcistu. Z bezpečnostných dôvodov nie sú údaje o exorcistovi známe, preto je potrebné obrátiť sa najprv na miestneho kňaza. Otec Lampert opisuje proces, cez ktorý by mal prejsť niekoľko, kto má podozrenie, že démonické sily vstúpili do jeho života: „Prvé miesto, na ktorom by mali ľudia vždy začať, je ich miestny kňaz. A teda, ak sú tito ľudia katolíci, mali by hovoriť so svojím miestnym kňazom, ktorý ich príbeh vypočuje. Ak takáto osoba iba naslepo zavolá kňazovi a povie mu: „Myslím si, že som posadnutý, asi nedostane priaznivú odpoved.“ Ak za ním však pride a povie: „V mojom živote sa deje niekoľko vecí, ktorým nerozumiem, mohli by ste mi pomôcť?“, takáto kňaz bude v lepšej pozícii prepojiť túto osobu s diecéznym exorcistom.“

Gherardo Starnina: Sv. Hugo z Lincolnu vyháňa z posadnutého diabla

Túto situáciu otec Lampert porovnáva s tým, keď ide človek k doktorovi s fyzickým ochorením: „Je to ako by ste potrebovali ísiť k doktorovi, napríklad kardiológovi. Urcíte iba k nejakému len tak nevojdete. Najprv idete k rodinnému či obvodnému lekárovi, ktorý vás po prvom vyšetrení pošle k odborníkovi. Ľudia by sa mali vždy spoliehať na svojich miestnych kňazov.“

DRŽAŤ SA POSTUPOV

Otec Lampert vymenováva dva, na prvý pohľad väzne dôvody, kvôli ktorým sa ľudia obracajú na nekvalifikovaných profesionálov. Je to túžba po „okamžitom uspokojení“ a odpor voči cirkevným postupom vo veci exorcizmu.

Cirkev často pomáha aj nekatolíkom s ich problémami. No exorcista indianapoliskej arcidiecézy upozorňuje, že pri niekom, kto hľadá pomoc a nie je praktizujúci katolík, „je potrebné, aby bol takýto človek ochotný držať sa postupov a protokolov, ktoré určila Cirkev“. Niekedy sa to však ľuďom nepáči a „vtedy sa obracajú na týchto takzvaných profesionálov, pretože tí im poskytnú okamžité uspokojenie“.

Otec Lampert upozorňuje na najnovší fenomén: Démonická aktivita a potreba služieb exorcistov je v USA na vzostupe. Vzápäťi však dodáva: „Problémom nie je to, že by chcel diabol hrať svoju hru s ľuďmi častejšie. Problém je,

že ju chcú hrať častejšie ľudia.“ V tejto súvislosti poukázal na pornografiu, používanie drog a okultizmus: „Tam, kde je démonická aktivita, tam sú aj vstupné dvere.“

POSIĽŇOVAŤ VIERU

Zvyšovanie démonickej aktivity súvisí so zvýšením priateľstva hriechu. Otec Lampert upozorňuje, že zatiaľ čo skutočné posadnutia sú ojedinelé, exorcisti čoraz častejšie pomáhajú v prípadoch démonického zamorenia, sužovania a obsesie. „Démonické zamorenie sa stáva na miestach, kde sa veci hýbu a je počuť hlasné zvuky. V prípade démonickej sužovania je osoba fyzicky napádaná a môže niesť znaky ako modriny, uhryzutia alebo škrabance. Démonickej obsesia zahŕňa mentálne útoky ako napríklad pretrvávajúce myšlienky na zlo, ktoré sa preháňajú niekoho myšľou,“ vysvetľuje V. Lampert.

Upozorňuje však, aby sa veriaci priveli nezameriavalí na diabla. „Stredobodom pozornosti má byť Boh a Ježiš Kristus. Keď si pripomeniem, že Boh má veci v rukách, všetko sa dostane do správnej perspektívy a obavy a strach sa rozplynú.“

„Ak budú ľudia posilňovať svoj život viery, diabol bude porazený,“ odkazuje exorcista indianapoliskej arcidiecézy Vince Lampert.

Podľa LNS pracovala BOKA PIKA

Bytča sa počas palatinátu Juraja Turzu stala akoby hlavným mestom Uhorska

Malá metropola Uhorska

Život aristokracie v ranom novoveku určovali všade v Európe kráľovské a kniežacie dvory. V prvotnom ponímaní reprezentuje dvor miesto, kde sa zdržiava vladár a integrujú sa politické elity, ale aj priestor moci, komunikácie, spoločenského, kultúrneho a hospodárskeho života.

Slachtické dvory v Uhorsku v rannom novoveku mali jedno špecifickum – v období po bitke pri Moháči (1526) suplovali aj úlohu panovníckeho dvora, ktorý sa prestáhal do Viedne, teda za hranice krajiny. V dôsledku osmanskej expanzie sa práve na území terajšieho Slovenska sústredila veľká časť uhorskej šľachty, ktorá hľadala nielen bezpečie, ale aj primerané prostredie spĺňajúce nároky na dobový luxus a spoločenské a kultúrne využitie.

ZMENY PO MOHÁČI

Fakt, že uhorský kráľovský dvor po Moháči vo svojej tradičnej podobe nejstvoval, vyvolal presun istých funkcií na dvory aristokratov. Následne sa na nich vytvorilo prostredie splňajúce z významnej časti nároky panovníckeho dvora. Aj keď rezidencie uhorských šľachticov nemohli súťažiť s kráľovským dvorom v celkovom mocenskom postavení či v dobových reprezentáčných zvykoch, práve úsilie prekonáť tieto nedostatky viedli koncom 16. a

v prvej polovici 17. storočia k veľkým zmenám.

Zmeny, ktorými uhorské aristokratické dvory v tomto období prešli, sa týkali rezidencií, ich interiéru i exteriéru, personálu, spoločenského, duchovného či kultúrneho života, v neposlednej miere aj etikety a morálky. Je prirodzené, že dvorská kultúra následne vplývala aj na život miest a mentalitu obyvateľstva. Na dvoroch vznikala moderná administratíva, sústredovala sa tam vedecký život, vznikali školy, vytvárali sa interetnické vzťahy, rodilo sa národné povedomie.

V prvej polovici 17. storočia sa uhorskí palatíni, kancelári, krajinskí sudcovia a ďalší hodnostári stali uznávanými partnermi v európskej diplomácii a počítala s nimi aj v medzinárodná politická verejná mienka. Rezidencie uhorských magnátov boli pripravené na prijatie významných domácich, ale aj zahraničných hostí a delegácií, pričom uhorskí šľachtici boli sami schopní reprezentovať svoj rod a post na najvyššej úrovni na cisárskom dvore, v pá-

pežskom štáte či na dvoroch cudzích panovníkov.

BUDOVANIE DVOROV

Je to možno paradoxné, ale aj napriek všetkým týmto zmenám, bola uhorská šľachta raného novoveku stále v prevažnej miere vidieckou šľachtou, aj keď už od druhej polovice 16. storočia čoraz častejšie vymieňala sice bezpečnejšie, ale staré, neútluné a studené hrady za pohodnejšie a luxusnejšie kaštiele. Šľachta si ich zväčša dávala prestaviť či nanovo postaviť v centrach svojich panstiev, kde už existovala aspoň základná infraštruktúra. V niektorých prípadoch sa práve vďaka novopostavenému šľachtickému sídlu vytvorilo aj nové správne centrum. V každom prípade však zriadenie rezidencie prispeло k hospodárskemu, demografickému aj kultúrnemu povzneseniu lokality, jej obyvateľov i okolia.

Dvory šľachtických rodov sa budovali prísne funkcionalisticky. Ich prvoradým cieľom nebola zábava dvoranov, ale naplnenie každodenných potrieb a povinností. Išlo preto o precízne organizovanú spoločnosť, kde mal každý svoju presne stanovenú úlohu. Na jednej strane sa na dvore tradične zabezpečovala správa obrovských panstiev, na druhej strane šľachtici vynakladali nemalé úsilie a prostriedky na vytvorenie renesančného typu dvora ako centra intelektuálneho a kultúrneho života. Pri zriadení dvorov sa zohľadňovali nové štátoprávne teórie, vznikal nový priestor na výchovu mládeže, formovala sa dvorská spoločnosť, no dvory museli najmä spínať náročné spoločensko-organizačné požiadavky a prispôsobiť sa duchovným a technickým novinkám prichádzajúcim zo západnej Európy.

Na území súčasného Slovenska sa v 16. a 17. storočí vybudovalo viacero renesančných kaštieľov. Výstavba kaštieľa v Bytči je príkladom cieľavedomého budovania rezidencie ako budúceho mocenského, kultúrneho a spoločenského centra.

ZAČIATOK SLÁVY

Pred 450 rokmi, 2. septembra 1567, sa na Lietavskom hrade narodil Juraj Turzo. Jeho otec František, vzhľadom na svoju funkciu riaditeľa Uhorskej a Dvorskej komory, čo by teraz zodpovedalo

>>>

funkciám ministra financií a guvernéra hlavnej banky, mal prehľad aj o voľných majetkoch. V roku 1563 kúpil za 17 000 zlatých Bytčianske panstvo spolu s hradom, ako aj Hričovský hrad. Po spojení Bytčianskeho panstva s Hričovským sa komplex rozrástol na 21 obcí. Koncom 16. storočia ho obývalo asi 500 rodín. František Turzo sa rozhodol, že si v mestečku Bytča vybuduje svoju rodinnú rezidenciu. Začalo sa hviezdné polstoročie Bytče.

S výstavbou turzovskej rezidencie sa začalo roku 1571. Rok začatia výstavby je vytiesaný na nápisе nad portálom medzi Turzovským a Zríniovským erbom: *SVB. AVSPICIS. PII. INVICTI-QVE. CAESARIS // MAXIMILIANI II. ELECTI. ROMANORVM. IMPERATO // RIS. AC. GERMANIAE. HUNGARRIAE. BOEMIAE QVE. REGIS // FRANCISCVS. THVRZO. DE. BETHLEN-FALWA. SVMTIBVS // PROPRIIS. HOC. OPVS. A. FVNDAMENTO. FIERI. CV-RAVIT // ERREXIT QVE. ANNO. DOMINI. 1. 5. 7. 1. (Za spravodlivého a ne-premožiteľného cisára // Maximiliána II., voleného rímskeho cisára // ra, kráľa Nemecka, Uhorska a Čiech // František Turzo z Betlanoviec vlastným // nákladom dal od základov toto dielo // postaviť. Roku Pána 1571)*

TALIANSKI MAJSTRI

František Turzo dal pravdepodobne na starších gotických základoch vodného hradu vystavať zámok, ktorý sa považuje za renesančný klenot Slovenska. Turzovské bytčianske sídlo sa stalo vzorom a inšpiráciou pre mnohých ďalších šľachticov pri budovaní ich vlastných väčších či menších, viac či menej prepsychových obydlí.

Reprezentatívne rodové sídlo patrilo k budovaniu prestíže aristokratického rodu a odrazilo sa to aj na stavebnej činnosti, na ktorú sa majiteľ usiloval získať vlastných tvorcov. U Turzovcov v Bytči sa usídlila celá kolónia talianskych majstrov. František na realizáciu stavby pozval z Milána talianskeho staviteľa Johanna Kiliana de Syroth. K nemu ako k hlavnému staviteľovi sa pri-družili Tobias Kilian, Tobias Paleton, maliar Antonio Santi, rodiny Pelliovcov, Pocabellovcov a ďalší majstri.

Generálna prestavba Bytčianskeho zámku sa dokončila v roku 1574. Dovtedy sa František Turzo zdržiaval so svojou manželkou a matkou Jurajou Katarínou Zrínskou na Lietavskom hrade. No práve v roku, keď sa skončila výstavba Bytčianskeho zámku, František Turzo zomrel. V otcovej činnosti neskôr pokračoval syn Juraj. Pretože v čase ot-

covej smrti bol ešte neplnoletý (mal sedem rokov), správy rodových majetkov sa ujal až v roku 1585 po smrti svojej matky Kataríny Zrínskej. Od toho času sa zámok v Bytči stal Jurajovou rodovou rezidenciou.

V OTCOVÝCH STOPÁCH

Juraj Thurzo sa na svoju diplomatickú dráhu začal pripravovať už od svojich sedemnástich rokov, keď odišiel na dvor rakúskeho arciknieža Ernesta. Hovoril viacerými jazykmi – po slovensky, latinsky, grécky, nemecky, maďarsky, chorvátsky, v gréctine dokonca písal básne. Bol nielen mecenášom mnohých umelcov, vzdelancov a študentov na zahraničných štúdiách, ale aj významný podporovateľ Slovákov. Agenču správy svojich panstiev viedol s časťou v slovenčine a Slovákov sa zastával v národnostných sporoch.

Prvý raz sa oženil, keď mal osemnásť rokov. Vzal si za manželku Žofiu Forgáčovú. Mal s ňou tri deti, ale jeho mladšia manželka pri pôrode štvrtého zomrela. O dva roky sa oženil s Alžbetou Coborovou. V roku 1585 sa natrvalo usadil v Bytči a venoval sa správe svojich panstiev.

V roku 1601 dal Juraj Turzo vystavať tzv. Sobášny palác, ktorý sa aj stal miestom svadieb jeho siedmich dcér (mal len jedného syna Imricha). Z viacerých dekoráčnych detailov, ako je podobnosť pôvodných komínov, výzdoba portálov či rámovanie okien, možno usúdiť, že palác je dielom talianskych majstrov, sídliacich v Bytči. Boli to pravdepodobne Antonio a kamenár Pocabello. Palác, ktorý je najväčšou sobášnou sieňou svojho druhu na Slovensku, zdobí bohatá sgrafitová ornamentika, figurálne a rastlinné motívy.

Väčšie stavebné úpravy musel dať Juraj Turzo urobiť po útoku a drancovaní hajdúchov v roku 1605. Renovačné práce zveril majstrovi Andrejovi Pocabellovi.

UHORSKÝ PALATÍN

Vrchol Turzovej životnej kariéry znamenala jeho voľba za palatína Uhorského kráľovstva, ktorému právom prislúchalo označenie *druhý po kráľovi*. Palatín bol po panovníkovi najvyššie postaveným mužom v krajinе s rozsiahloou politickou, vojenskou, finančnou a súdnou mocou. Jeho plat bol 1 000 zlatých ročne. Jeho povinnosťou bolo byť spravodlivým sudcom bez ohľadu na pôvod a postavenie osôb. Všetkými prostriedkami mal ochraňovať bezbran-ných – tak, ako to bolo zakotvené v prí-sahе, ktorú skladal pred snemom.

Kedže Juraj Turzo rezidoval v Bytči, mestečko a tunajší kaštieľ sa stali významným politickým strediskom, kam denne prichádzali domáci i zahra-niční hostia.

Bytča sa pôvodne nijak nelíšila od priemerných dedín, v polovici 16. sto-ročia ju obývalo len 37 sedliackych rodín a farár, 12 usadlostí bolo opustených. No už v roku 1612 bolo v meste 95 usadlostí vrátane želiarskych. Dlhšie obdobie stability Bytče sa pozitívne odrazilo na demografickom rozvoji, ne-postačoval už ani starý gotický kostol, ktorý aj tak bol v dosť dezolátnom stave. Roku 1590 Juraj Turzo začal s pre-stavbou, zo starého kostola zostala len veža a základy, lod' a sanktuárium boli rozšírené. Pribudla aj renesančná zvonica, typická a symbolická pre evan-jelickú cirkev, ktorú však aj napriek jej jedinečnosti roku 1937 zbúrali, lebo zavadzala...

Prirodzene, že aj dispozičné riešenie kaštieľa spĺňalo potreby palatína. Na poschodí východnej časti bolo viaceru veľkých miestností, nazývaných *palota*, zariadených veľkými stolmi a sto-ličkami. Priestory slúžili ako zasadacie miestnosti a sály na prijímanie po-četných hostí. Osobitné kridlo zámku obývala palatínova manželka aj so svojím služobníctvom a početným potom-stvom.

ROZKVET MESTEČKA

Počas pôsobenia Juraja Turzu v Bytči sa dovtedy malé a neznáme mestečko premenilo na centrum slovenskej rene-sancie. Palatín sem povolal rôznych ka-menárskych majstrov a architektov, ktorí zveladili nielen zámok, ale aj jeho okolie. Fungovala tu škola, ktorá mala mimoriadne dobré meno vďaka profe-

>>>

sorom, často i zahraničným, ktorých palatín pozval, aby tam učili.

Hoci len na krátky čas, počas palatínu Juraja Turzu, ktorý trval od roku 1609 až do jeho smrti 24. decembra 1616, sa Bytča stala akousi metropolou Uhorska, v ktorej sa stretávali významní politici, učenci, cirkevní hodnostári a zahraniční diplomati.

O rozkvete Bytče svedčí aj varenie piva. To sa varilo v množstve, ktoré sa aj spotrebovalo. V roku 1608 sa na varenie piva vydalo 630 gbelov (*cubulus, približne 107 litrov – pozn. red.*) jačmeňa, čo bolo množstvo na 10 várakov, no roku 1624 to bolo už len 160 gbelov. Podobné to bolo aj s chmeľom: kým v rokoch 1608 až 1609 spotrebovali 144 – 146 gbelov, piva sa uvarilo roku 1608 viac než 1690 okovov (*okov = asi 55 litrov – pozn. red.*), ale roku 1624 len 513 okovov. Vo všeobecnosti možno teda skonštatovať, že v dvadsiatych rokoch 17. storočia výroba i spotreba klesla až o 60 %, čo bolo dôsledkom toho, že Bytča po smrti palatína a potom aj jeho syna prestala byť správnym, politickým a kultúrnym centrom krajinu a počet trvale či prechodne sa tu zdržiavajúcich osôb výrazne klesol.

Koruna nie je všetko
Neprajníci Slovenska neraz argumentujú, že Slováci nemajú dejiny,

lebo nemali vlastných kráľov. Okrem toho, že toto expresívne tvrdenie je pri najmenšom diskutabilné, v dejinách Slovenska naozaj nechýbajú významné postavy, ktoré súčasne nemali kráľovskú korunu, no napriek tomu stávali po boku kráľov a niekedy im boli významom, rodom, aj spoločenským postavením rovní. Medzi nich určite patria aj niektorí členovia turzovského rodu, naj-

mä Juraj a Stanislav III. (1576 – 1625), ktorí bol uhorským palatínom v rokoch 1622 – 1625.

No a vďaka Jurajovi Turzovi sa do vtedy malé a takmer bezvýznamné mestiečko stalo, aj keď na krátky čas, významným politickým centrom, dalo by sa povedať metropolou Uhorska.

TÚNDE LENGYELOVÁ
(Snímky: archív)

Modlitebná liga cisára Karola za mier medzi národmi

vás srdečne pozýva na prezentáciu knihy

STANISLAV ŽLNAY

**Karol I. Habsburský
v cirkevnom, historickom
a politickom kontexte**

Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej, Martin 2017

Prezentácia sa uskutoční vo
štvrtok 30. novembra 2017 o 16.00
v refektári kláštora Milosrdných bratov v Bratislave
Námestie SNP 10

za prítomnosti autora knihu uvedú
MMag. Eva Demmerle a PhDr. Peter Mulík, PhD.

Po oficiálnej časti podujatia pozývame na čašu vína.

Cesta k múdrosti > pokora a realizmus

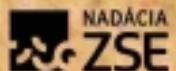
Mons. Gašpar Fronc

*v Dome Quo Vadis,
v utorok 05. 12. 2017
od 17.00 hod.*

ÚSTREDE
SLOVENSKÉJ
KRESŤANSKEJ
INTELIGENCIE

NADÁCIA
ZSE

Dom
Quo Vadis

Eticko-výchovný potenciál literatúry na tvorbu mravnej identity človeka

Slovo formuje človeka

V súvislosti so skúmaním uměleckej hodnoty diela je vždy dôležité poukázať aj na jeho mravnú dimenziu.

Prezentácia morálnych hodnôt je integrálnou súčasťou uměleckého textu – ich identifikácia a prípadná interiorizácia (zvnútornenie) je však interpretačných počinom slobodného a osobnostne zrelého človeka s jeho vlastnou autentickou hodnotovou hierarchiou.

Potreba reflektovať a reagovať na morálne problémy človeka je prirodzenou súčasťou umenia, literatúry zvlášť. Hoci explicitné vyjadrenie a zobrazenie problematiky morálnosti a mravnosti nie je v súčasnom chápaniu a poňatí literatúry dominantnou uměleckou ideou, je dôležité konštatovať, že tento fakt nie je nijaký problém či prekážka, keďže táto idea nepredstavuje primárny zmysel či podmienku plnohodnotného využitia literatúry.

ETICKÝ POTENCIÁL

Hoci nie je trendom priamo zobrazovať boj dobra so zlom, morálne dilemy či hrdinov s vysokým morálnym kredítom, neznamená to, že všetky tieto diela nedisponujú etickým potenciáлом. S tým literatúra môže pracovať aj vtedy, keď sa jej autor programovo neusiluje o etickú reflexiu. Adekvátnie a autentické zobrazenie negatívnych vzorov či riešení mravných dilem môže tiež výrazne podporiť formovania mravného vedomia jednotlivca.

Rozhodne to teda neznamená, že takéto literárne diela nie sú eticky funkčné – nemusia byť takto funkčné ani vtedy, keď primárne vznikli za týmto účelom. Na základe skúseností z nie veľmi dávnej minulosti je dokonca možné tvrdiť, že mnoho ráz násilné a umelé začlenenie didaktického posolstva do textu oslabilo jeho autenticitu a prirodzené výchovné funkciu literárneho diela.

Za etickú funkciu literatúry považujeme aktívne pôsobenie literárneho diela v sociálnej realite, humanizáciu človeka a sveta, v ktorom žije. Aj samotné etické funkcie literárneho diela sú však otvorená množina, keďže uchopenie etického posolstva závisí od individuálnej konkretizácie čitateľa. Spoločenské dianie je v kvalitnej literatúre zo-

brazené hodnotovo kontrastne najmä v pluralitnom etickom kontexte a zmysle. Mnohost' tém a problémov v súčasnej literatúre v konečnom dôsledku evozuje bytostnú potrebu umenia reagovať na aktuálne morálne problémy čias aj napriek tomu, že nie všetci autori reflekujú krízové fenomény spoločnosti a človeka takou podobou uměleckého spracovania, aby sa napomohlo pozitívnemu riešeniu konkrétnych morálnych problémov.

RELEVANTNOSŤ DIELA

Literatúra prehľbuje vnútorný pohľad na človeka, ale cieľom adekvátneho pôsobenia na recipienta by malo byť len samotné poukázanie na význam či potenciál konkrétneho diela, nie odhalovanie nejakého skrytého významu, zmyslu či posolstva. Autor ako tvorivý subjekt samozrejme môže zásadne prispiť k rozšíreniu, prípadne k revízii hierarchie hodnôt čitateľa práve skrz neopakovateľnú štruktúru a zobrazenie svojho osobnostného sveta prostredníctvom autorovej autentickej hierarchie hodnôt. „*Dieľo však nie je nástrojom cielavedomého formovania človeka, ale je prostriedkom, ktorý umožňuje, aby ním sám seba formoval,*“ píše Igor Lomnický.

Podľa Dušana Slobodníka nám môže literatúra vždy ako celok istého konkrétnego obdobia sprístupniť „*velkú galériu postáv, ich psychologických stavov, veľké množstvo sociálnych a medzičlovekých konfliktov, v ktorých sa ponúkajú viaceré možnosti človeka, s akými vedné odbory, zaoberajúce sa všeobecne človekom, nepracujú*“.

Samotné literárne dielo je relevantné v každom čase a priestore odlišne. Výchovávatel' (v najširšom slova zmysle) preto nemôže počítať s plošným pôsobením diela. Prirodzená tendencia k variabilite možností, dispozícii či priamo reálnym činom je jedným z najpodstatnejších prvkov literatúry.

ŠPECIFIKA VPLYVU

Umenie ako také má možnosť byť nie len výpovedou o skutočnosti, ale môže

»»

samotnú skutočnosť evokovať ako súčasť recipientovej „osobnostnej výbavy“. Veľkou výzvou a súčasne ponukou pre etickú výchovu je tiež skutočnosť, že literárne dielo robí práve svoju „inakosťou“ zjavnými a pozoruhodnými aj také hodnoty, ktoré sú pre nás aktuálne dôležité, ale vďaka svojej samozrejmosti sa stali súčasťou životných stereotypov a unikajú našej pozornosti.

Literatúra je ako potenciálny model hodnotovej skutočnosti zo všetkých umení najkonkrétnejšia a každá recepcia jej hodnôt musí túto konkrétnosť nielen rešpektovať, ale svoju individuálnou osobitosť ešte aj prehľbovať. Autori Stanislav Šmatlák a Ján Števček ešte dopĺňajú, že literárne dielo má mať tým, že sa vyjadruje o istých skutočnostiach aj skrytú ambíciu zhodnotiť svoj výrok o realite – nielen ako momentálny prejav, ale aj ako niečo významnejšie a dôležitejšie.

Poézia predstavuje v literatúre špecifický prvkaj najmä vďaka tomu, že napriek možnej jednoznačnosti témy, môže vplyvovať na každého čitateľa inak. Poznáme sice mnoho druhov lyriky, napríklad básne o láske, všetky svojou umeleckou hodnotou viac evokujú potrebu či zážitok (napríklad lásky), zdôrazňujú viac hodnotu a pozitívne oceňovanie, než by nám konkrétnie poskytvali informácie o nej. Jej potenciálom pre výchovu je jej schopnosť oživovať vnímavosť a citlivosť k hodnotám.

K autorom, ktorí sa usilujú prostredníctvom svojej tvorby odovzdať čitateľovi osobitné a v prvom rade osobné posolstvo vychádzajúce a smerujúce k prosociálnosti, nesporne patrí Milan Rúfus. Nejde mu iba o zobrazenie intímneho sveta človeka v týchto časoch, ale sa usiluje prebudíť v čitateľovi túžbu po kráse, ktorú zobrazuje prostredníctvom tradičného slovenského prostredia, prírody a zvyklostí. Básne evokujú v čitateľovi skôr pocity, ktoré môžu včleniť do svojich skúseností.

Naopak, diela, v ktorých je rozvíjaný konkrétny príbeh, čiže diela obsahujúce naratívnu zložku, ponúkajú čitateľovi konkrétny zážitok.

MOC PRÍBEHU

Román, poviedka, novela, rozprávka vypovedajú o celkom konkrétnych udalostiach, o tom, ako postavy tieto situácie prežívajú, riešia – umožňujú čitateľovi, aby spolu s nimi vnímal a prežíval ich skúsenosť ako svoj vlastný zážitok. Má tak príležitosť doplniť svoje už existujúce skúsenostné spektrum, prípadne ak prežil podobnú skúsenosť,

môže porovnať jednotlivé reálne a fiktívne situácie a ich riešenia.

Ako príklad tohto literárneho druhu môžeme označiť i kultovú epickú fantasy trilógiu J. R. R. Tolkiena *Pán prsteňov*. Príbeh zobrazuje klasický konflikt dobra so zlom jednoznačne inšpirovaný severskými a starogermańskymi ságami a rôznymi mýtami, ale tiež sa do tohto diela neprehliadnuteľne premietlo kresťanstvo. Môžeme tu sledovať problematiku zneužitia moci, spolu s hrdinami hľadáme svoje šťastie, oceňujeme význam tradícií či súcitu v medziľudských vzťahoch.

O dramatickom spracovaní príbehu môžeme hovoriť v podobných intenciach ako o próze. Samotná prítomnosť konkrétneho príbehu poskytuje čitateľovi príležitosť imitovať a za predpokladu dlhšieho či výraznejšieho pôsobenia tiež identifikovať sa s jednotlivými postavami. Realistické stvárnenie príbehu a časte sfilmovanie úspešných literárnych diel vychádza z potreby človeka vizualizovať, no do určitej miery sú tieto možnosti zároveň limitmi, ktoré ohraničujú a zároveň obmedzujú ľudskú schopnosť imaginácie a fantázie.

Jan Hábl vo svojej publikácii *Učit (se) priběhem* hovorí o rehabilitácii naratívneho diskurzu v pedagogike, respektívne o znovuobjavení moci príbehu. Tento metodický princíp má dve roviny, ktoré determinujú dve možnosti využitia príbehu v pedagogickej praxi. Jednak je to rovina psychologická, ktorá vychádza z premisy, že ak je príbeh natoľko

efektívny, je dôležité bližšie preskúmať jeho možnosti a čokoľvek je možné premietnuť do naratívnej podoby, je vhodné do nej pretransformovať. V druhej, filozofickej rovine vychádza zo skutočnosti, že neexistuje narácia bez metanarácie (*veľké rozprávanie, vše Zahŕňujúci príbeh – pozn. red.*). Každý malý príbeh sa odohráva na pozadí príbehu veľkého.

IMPULZ

Schopnosť autenticky zobrazit kultúrne tradície, ľudskosť a význam morálnych kvalít predstavuje významné poslanie literatúry v etickej výchove. „*Umenie je prostriedkom poznania, ale zároveň nesprostredkúva len poznanie. Prehľbuje vnútorný pohľad na človeka, motivuje ho k premyšľaniu o živote a cez zážitkovosť oslobodzuje od negatívnych pocitov.*“ pripomína I. Lomnický.

Výchovný aspekt v literatúre nie je založený len na možnosti jej didaktického pôsobenia či už priameho alebo nepriameho. Obrovský potenciál spočíva najmä v samotnom impulze, ktorý konkrétnie literárne dielo obsahuje a doslova prinúti čitateľa zamyslieť sa nad dôležitými vecami v živote. „*Literatúra však má schopnosť, a dokonca aj potrebu vyjadrovať hodnotiaci vzťah k svetu a k životu, má možnosť aj úsilie na svet a človeka pôsobiť a pretvárať ich podľa svojho ideálu,*“ upresňuje František Burianek v diele *K čemu je literatúra?*

LENKA MAGOVÁ
(Snímky: Pixabay)

Zelenenie neba

Zelená je farba nádeje. A práve nádejou dýcha poézia TEOFILA KLASA. Jeho nádej však presahuje nebesá, ide až za, a tak sa stáva nadčasovou, priam transcendentnou, a preto plnou človečenstva.

Symbiotická textúra

Dni sú dnes belasé a biele.
Nuž fungl novo vypraté.
Na žinke zavesené,
vo vánku vlajúce.

Nijaké hry a megaciele
v prineskutočnom prívrate.
Vstupujú do predsiene,
klopú mi na srdce.

Časy sú v symbióze.
Textúra spletená.
Na lícnej strane očká,
odzadu *hladká niť*.

Prepierka na prievoze,
kde stromy netienia.

Ešte si dnešok počká,
čo načim zachrániť.

Šarm jari

Šialené nebo nad nami,
pukanie v *trápne* hánkami.

Úžas i samo vdákyvzdanie.
Ó, bud' vždy s nami, Pane.

Čudesná v tvare modlitba.
Na *náznak* sa tu *módny* dbá.

Už zasa kvitne magnólia.
Hloh *čara* naodvíja.

Stratené je zas nájdené,
nočné sa mení na denné.

A ani z kvetov do črepníka
šarm jari neuniká.

Pod chrastami

Po rokoch
navracia sa ráňané.
A poranené
mokvá
pod chrastami.
Nepredkladá sa sice
rátanie,
no ani suchý odťah samý.

Aj v ranách
šťastie rána usadá.
Vari by niečo bez nich
bolo blahé?
Ved' placho víťazit'
len tu sa dá.
Tu,
kde si na vzletovej dráhe.

Netrápi,
čo sa stále nehojí,
len samo
dávne *zavinenie* rany.
Nič nestráca sa
v starom prieboji.
No ani
v novom preberaní.

Riešenie v básni

Trest sucho miništrantský
vari aj stíeral vrásky.
Vyrovnával ich na tvári.

Kedysi, pred viac rokmi,
vyberal *vetru* z lokní
aj polohlasné záparý.

Nebolo pritom rozpráv
v tom dakedajšom tieni.
Zatíkalo sa jazvené.

Vypínal sa len *odvrat*,
nie ktovieako chcený.
Tu kdesi, *tuhľa* na scéne.

Ale už bolo jasné:
riešenie bude v básni,
ktorú sám život napíše.

Ak sa ti za tým zacnie,
vedz, bol to postoj laxný —
jednako s *trňom* navyše.

Rozmarné v nohách

Púpavy, sedmokrásky
v čírej nádhore.
Ovládli terén potešenia srdca.
Jar, vlastník dobrých nálad,
klope na dvere.
Pred nimi
už len *kŕč v nohách* sa skrúca.

Ked' nepomáha
suché teplo v zábale
a ani natieranie kostíhojom
a srdeč čuduje sa
každej kabale,
čo spútava hru *čihí-hota*
ojom,

práve jar
je to veľkonočné *rozmarné*,
požehnané a odklínavé vcelku.

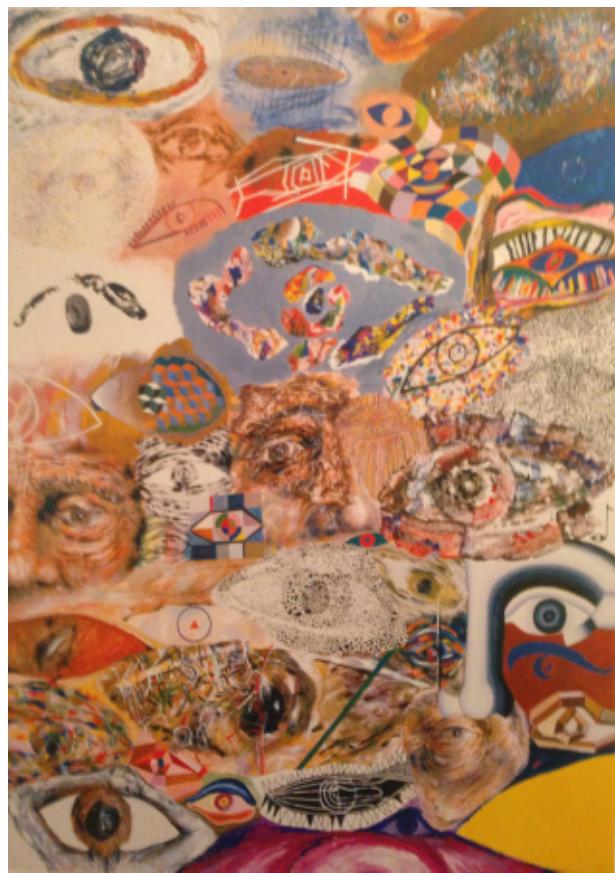
Vieš kročiť hned —
vieš, pokial môžeš, pokial nie.
Vzácne to po nedeli
na pondelku.

Cecilia Brendelová: Červené makové pole so zelenou oblohou

Projekt **UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu** pokračuje aj v roku 2017

27. 12. 1990 – 27. 1. 1991

V pravidelnom rytme roka je jesenné období pozývajúcim na zamyslenie sa nad poslednými vecami života: nad smrťou, ktorá je zavŕšením života a pre kresťana aj prechodom do života večného. V tomto čase uvažujeme o vlastnej púti, ktorej práve horizont nebeského kráľovstva dáva význam a nádej. Spomíname aj na tých, čo už nie sú medzi nami, a dúfame, že dosiahli nebeské kráľovstvo. Je symbolické, že Pamiatku zosnulých slávime deň po Sviatku všetkých svätých (1. novembra), keďže v širšom význa-

me za svätých považujeme všetkých obyvateľov neba, aj tých nekanonizovaných, s ktorými môžeme byť najmä v tomto období spojení v modlitbách.

V umení sa svätí zobrazovali väčšinou s atribútom, predmetom či udalosťou charakterizujúcou ich život. Svätoť vnímame cez príbehy ľudí, ktorí v často neľahkých podmienkach odpovedali na Božie pozvanie na intenzívny vzťah s ním, a vložili svoj životný príbeh naplno, aktívne a v dôvere do Božích rúk. Aj keď niektorí svätcia minulosti sa nám možno zdajú vzdialení, svätoť je aktuálnym pozvaním aj pre nás. Príkladom sú novodobí svätcia, ktorých životné príbehy dobre poznáme a môžeme čerpať z ich životných zápasov. Za všetkých spomeňme pred niekoľkými týždňami blahorečeného saleziána Titusa Zemana (1915 – 1969), ktorý ani počas komunizmu nestratil jasné orientáciu a zostal verný Bohu aj za cenu straty slobody, ľudskej dôstojnosti a napokon aj

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom **UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu**. Vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské posolstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie, z rôznych dôvodov, často chýba.

života. Ani my v súčasnosti nežijeme v ideálnom svete, no všetci sme pozvaní svedčiť o Božej prítomnosti a jeho pôsobení medzi nami.

IGOR MINÁRIK sa vo svojej tvorbe sústredí na objavovanie štruktúr sveta. Jeho obrazy majú formu vizuálneho denníka, na čo, napokon, odkazuje aj názov v podobe dátumu, kedy dielo vzniká.

V abstraktnej štruktúre obrazu rozoznávame oči. Tie majú v dejinách umenia svoju symboliku. Oko je v kresťanskej ikonografii jedným z prvotných symbolov Boha Otca, predtým, ako začal byť zobrazovaný v ľudskej podobe. V renesancii sa oko zobrazovalo v trojuholníku predstavujúcim Svätú Trojicu. Symbol Božieho oka sa často zobrazoval aj nad spovednicami ako znak Božieho poznania a milosrdstva.

Oči na obraze Igora Minárika sú zoobrazené v rôznych maliarskych štýloch, sú akoby prehľadom dejín umenia, od realistických cez štylizované až po abstraktné zobrazenia. Poukazujú na rôznorodosť, jedinečnosť a originalitu každého z nás, no zároveň aj na jednotu, lebo „všetci ste jeden v Ježišovi Kristovi“ (Gal 3,28).

P. LEOPOLD SLANINKA, SJ

MODLITEBNÍKY modlitebníky MODLITEBNÍKY

 POMOCNÍCI v ťažkých a beznádejnych situáciach	 MODLITBY Blessostenej Zdenky	 NÁŠ OCHRANCA Modlitby k svätému archanjelovi Michalovi	 Josemaría Escrivá SVÄTÝ RUŽENEC KRÍZOVÁ CESTA	 Svätá Terézia z Lisieux
---	---	--	---	------------------------------------

Necháť na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Ukrižovanie svätého Ondreja

Tradícia, podľa ktorej bol svätý Ondrej ukrižovaný na kríži v tvare písmena X, sa rozšírila až v sedemnástom storočí. Caravaggio ju teda zrejme nepoznal, alebo sa pridŕžal inej tradície a na svojom obraze znázornil „klasické“ ukrižovanie, na konštrukcii v tvare písmena T.

Práve týmto spôsobom ho, podľa Zlatej legendy, dal umučiť rímsky miestodržiteľ Aegeas v gréckom meste Patras, po tom, ako mu uzdravil manželku a tá z vďaka prestúpila na kresťanstvo a po tom, ako pred ním obhajoval Kristovu vykupiteľskú smrť na kríži. Aegeas ho chcel vystrestať za jeho lásku ku krížu a ukázať mu, že na tejto smrti nie je nič vznešené – preto zvolil tú najkrutejšiu (najzdíhavejšiu)

formu ukrižovania. Na kríž ho dal nie pribiť, ale priviazať, aby jeho utrpenie a umieranie trvalo čo najdlhšie...

Sv. Ondrej visel na kríži dva dni a po celý ten čas kázal zhromaždeným ľuďom, ktorých sa tu vystriedalo až dvadsaťtisíc. Keď nakoniec, na ich naliehanie, Aegeas nariadił Ondreja snať z kríža, ten – vo videní Krista – vyhlásil, že živého ho z kríža nedostanú, na čo ho zahalil lúč svetla a zomrel. Podľa inej

legendy sluhom, ktorí ho chceli snať z kríža, zmeraveli ruky, takže mu nemohli rozviazať putá.

POSLEDNÁ KÁZEŇ APOŠTOLA

Práve tento moment zobrazil Caravaggio: sluha na rebríku pristupuje k svätému Ondrejovi, aby mu odviazal pravú ruku, a prekvapený hľadí, ako svätec v tej chvíli zomiera. Scéna sa zdola prizerá sám Aegeas, ktorého pohľad ako by sa práve zmenil z odsudzujúceho na prosiaci.

Zaujímavá je aj ďalšia postava pri nohách svätcu, zahalená šerom. Má doširoka otvorené oči a aj ústa, ale nezdá sa, že by tento muž čosi kričal, skôr tu stojí akoby v nemom úzase.

A v tejto skupinke je ešte tretia osoba, ktorej tvár prekrýva Aegeasov klobúk, takže vidno z nej len osvetlené ľavé ucho. Ak by šlo o fotografiu, povedali by sme, že je to náhodná osoba, ktorá trochu ruší pohľad na protagonistov scény. Keďže však tu bola namaľovaná, autor isto mal s ňou nejaké plány, nejaký dôvod jej prítomnosti na obraze. Možno sa azda domnievať, že ide o poslucháča, ktorého oslovia Ondrejova kázeň z kríža, a preto tu stojí... až do konca. Maliar tu namaľoval len jeho ucho, pretože práve ono bolo preňho v tejto chvíli najdôležitejšie.

Z druhej strany kríža sa scéne prize rá jednoduchá stará žena, s pohľadom sústredeným, ale pokojným – ako keby s vďakou sprevádzala a vyprevádzala svojho učiteľa, apoštola, na jeho poslednej ceste.

Caravaggio akoby na prvý pohľad dával za pravdu Aegeasovi, že na smrti ukrižovaním nie je nič vznešené – vychudnutý svätec zomiera v mukách, jeho svaly sú stuhnuté, jeho bolest' je zjavná. Zároveň však ukazuje, že všetkých päť prítomných osôb, zahľadených na ukrižovaného, vidí aj čosi viac.

POHĽAD NA UKRIŽOVANÉHO

Po tom, ako na kríži zomrel Kristus, nestal sa kríž menej krutým nástrojom umučenia. Dejiny kresťanstva dosvedčujú, že mnohí krutovládcovia sa práve ním nechali „inšpirovat“, aby týmto spôsobom usmrtili misionárov, a tak zo smiešnili ohlasované evanjelium. V mnohých prípadoch tým však vlastne, možno nechtiac, „odskúšali“ ich vernosť mi sijnému poslaniu.

>>>

Práve preto pohľad na svätca, zomierajúceho na kríži, nikoho nenecháva ľahostajným. Tu je totiž „skoncentrované“, ako vo svojom jadre, celé evanjelium, o ktorom autor *Listu Hebrejom* píše, že je ostrejšie ako dvojsečný meč: „*Preniká až po oddelenie duše od ducha a kĺbov od špiku a rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca*“ (*Hebr 4, 12*). Možno preto nás všetkých päť osôb svojím pohľadom priam *núti* pristaviť sa, zahľadiť sa spolu s nimi na ukrižovaného a zamyslieť sa nad jeho mучenickou smrťou.

STANISLAV KOŠČ

Ukrižovanie svätého Ondreja
Olej na plátne, 202,5 x 152,7 cm, vytvorený roku 1607, v súčasnosti uložený v Múzeu umenia v Clevelande (Cleveland Museum of Art, Ohio, USA)

Pohľad na svätca, zomierajúceho na kríži, nikoho nenecháva ľahostajným (detail)

Získaj aspoň piatich predplatiteľov a podporíš

VOX

Najúspešnejších čaká darček

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu mesiaca november *Svätý Matúš, apoštol a evanjelista*

Ikona mesiaca november

Ikona Svätý Matúš, apoštol a evanjelista pochádza z 19. storočia z Ruska. Precízne a starostlivo ju vypracovali v uznávanej ikonopiseckej dedinke Palech.

Pôvod mena Matúš je z hebrejčiny, *Mattanyáh* – dar Jahveho, daný Bohom. Matúš, syn Alfejev, evanjelistami Markom a Lukášom nazývaný Lévi, bol mýtnikom, vyberačom daní v Kafarnaume. Všeobecne bol považovaný za hriešnika, pretože slúžil nenávideným Rimanom. Na Ježišov pohľad plný lásky a milosrdenstva a na jeho výzvu: „*Pod' za mnou!*“ nechal všetko tak, vstal a išiel za ním. Z opovrhovaného sa stal Pánov učeník, apoštol a neskôr autor evanjelia.

Kristova výzva zachránila sv. Matúša pred temnotou. Svetlo Kristovej lásky v ňom vyvolalo obrat. Matúš je povolaný z tmy do svetla. A Ježiš neprišiel povolávať tých, ktorí si myslia, že sú vo svetle, ale tých, ktorí bez Ježišovej pomoci nedokážu zmeniť svoj život. To sú tí, ktorí prijímajú Ježišovo milosrdenstvo a sú ochotní zanechať časné a hriešne pred večným a sväтыm.

Ikona *Svätý Matúš, apoštol a evanjelista* nesie nápis *Svjatoj evangelist i apostol Matfej*. Matúš je na ikone zoobrazený ako muž staršieho stredného veku, dôstojného výzoru, s väznou tvárou orámovanou krátkymi prešedivenými vlasmi a dlhou bradou. Sedí pri stole, na ktorom je položený kalamár a pero, a v rukách drží knihu – evanjelium, na ktoré upiera zamyslený a sústredený pohľad. Oblečenú má červenú tuniku (chiton) a svetlohnedý plášť (himation). Vpravo vidieť menšiu postavu okřídleného mladíka, anjela, s pravou rukou zdvihnutou v geste požehnania. Symbolizuje Ducha Svätého, ktorý mu odovzdáva inšpiráciu. Je to zároveň atribút svätca, pretože Matúšovo evanjelium sa začína rodokmeňom Ježiša Krísta. Ako atribúty sa zobrazujú aj meč, halapartňa, mešec s peniazmi pri nohách. Je patrónom bankárov, taxikárov a colníkov.

Sviatok sv. Matúša sa slávi 21. septembra, vo východnej cirkvi 16./29. novembra.

VILIBALDA DARMOVÁ

IKONY
Svetoznáme ikony z celého sveta

Stredy patria ikonám

**Galéria Ikony vás pozýva na sériu
prednášok o ikonách**

**8. 11.
2017**

Ikona a relikvia

Prednáška Mgr. Ľudovít Luigi Gabriš

**22. 11.
2017**

IKONA MESIACA NOVEMBER

Prednáška Ing. Vilibalda Darmová, PhD.

Nenechajte si to pre seba!

Každý si môže objednat'

VOX

Neprehliadnite!

V slovenčine vyšla
kniha kardinála
Roberta Saraha

Sila ticha

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrižna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751